

J.M.
TROSKA:

Záhradný ostrov

Copyright © J.M.Troska - heirs c/o DILIA, 2014
Cover design © OOA-S, o.s, 2014

ISBN 978-80-7486-090-4 (ePub)

ISBN 978-80-7486-091-1 (mobi)

ISBN 978-80-7486-092-8 (PDF)

Obsah

Vážné rozhodnutí	5
Odjezd	11
Černý cestující	16
Brána nářku mrtvých.....	23
Uvítání na Patru	27
Kóta 12.....	34
Tajemná loďka	42
Dobrodružství v kráteru	49
Mořské panny a hrozivé úklady	55
Zrádce	62
Přípravy k obraně	72
Misionářova chata.....	77
Hrozný osud Jana Falty	83
Příšerný rozsudek.....	91
Očista kóty 12	98
Poslední přípravy	105
Konec Patrie.....	112
Nejkrásnější drahokam.....	118

Děkujeme za pomoc těmto spolupracovníkům:
Dilii za laskavé zprostředkování práv
Ferrymu za přípravu obálek
a Xtrance za dodání textových podkladů.

VÁŽNÉ ROZHODNUTÍ

Jak už po mnoho dní, tak i dnes přinesla ranní pošta továrníku Faltovi jen trpké zklamání a starosti.

Či měl snad mít radost nad ráznými, výhružnými upomínkami svých věřitelů? Měly ho zaujmout nabídky, které nemohl přijat, protože neměl k nákupu ani peníze, ani naději, že v nynější krizi zboží se ziskem prodá? Mohl se radovat, když na jeho vymáhání pohledávek odpovídali dlužníci vyrovnávacím řízením, výkazy došlých platů u banky a poštovní spořitelny byly stále hubenější a také objednávky zboží povážlivě řídly?

Dnešní pošta mu opět přinesla dvě bomby v podobě advokátních upomínek o značné obnosy. Zaplatí, tolik ještě v bance má! Ale – jak bude dále, za týden za měsíc...?

Když otvíral tuto smutnou korespondenci, spatřil pojednou obálku, která se již svým podlouhlým tvarem lišila od obvyklých obchodních dopisů. Podle známek poznal, že dopis byl odeslán z Oceánie a z poštovního razítka vyčetl SUVA. Na rubu obálky pak přečetl jméno odesílatele:

CHARLEY FALTA, Patria, Fiji-Islands.

„Ach, Bože! Tohle je překvapení! Bratr mi píše!“ řekl radostně a chvatně rozřízl tuhou obálku. Dopis byl velmi obširný:

Drahý bratře!

Jistě si řekneš: pěkný bratr! Nepsal mi celých pět let.

Uznávám částečně oprávněnost této výtky. Ale snad mi promineš a pochopíš, vysvětlím-li Ti příčinu, která, doufám, Ti ukáže, že nebylo „sejde z očí, sejde z mysli“, ale dosti závažné okolnosti, které mne uvrhly do víru těžkých starostí a mimořádné práce.

Jak vidíš z mé adresy, nejsem už na ostrově Kandavu, kam jsem se z Turnova původně vystěhoval před čtrnácti lety se svou ženou, abych převzal farmu, již nám oběma odkázal v závěti zemřelý strýc. Ty ses tehdy velkomyslně vzdal svých nároků na dědictví, ježto ses nechtěl vystěhovat z vlasti a vzdát se zavedené, naším otcem vybudované továrny.

Naše povahy se různily: Tys zdědil po otci obchodního ducha, klid, rozvahu a všechny vlastnosti, které jsou nezbytné pro průmyslníka; proto Ti zcela správně otec odkázal závod. Já jsem už od mládí jevil lásku k hospodářství; a tu otec moudře mi zajistil existenci a zakoupil pro mne v Turnově statek. Kdyby nebylo mých dobrodružných choutek, v něž se zvrhla snivost, zděděná po naší zemřelé matce, byli bychom dosud žili v Turnově, v

úzkém rodinném styku, neboť podle Tvého návrhu jsme mohli zdejší strýcovo dědictví prodat.

Ale já jsem byl vždycky blouznivý snílek, ježž lákaly tropické kraje. Prodal jsem tedy svůj statek v Turnově a vystěhoval se se ženou na Fidži.

Jak jsem Ti už psal před lety, neprohloupil jsem, neboť farma byla velmi rozlehlá. Podle evropského měřítka to byl velkostatek a jeho výnos byl více než dobrý.

Píši v minulém čase, neboť onu farmu – už nemám. Byl jsem ji nucen před pěti lety prodat zástupci anglického guvernéra v Suvě na ostrově Viti-Levu, který jediný mohl účelně čelit vzbouřencům pohanské sekty TUKA, jež je ve stálém odboji proti anglické vládě. Guvernéra chrání vojenská posádka.

Vysvětlím Ti to podrobněji:

Vzbouřenci byli původně shromážděni na ostrově Viti-Levu kolem posvátného vrchu Kauvadry. Poněvadž však v Suvě, hlavním městě ostrova Viti-Levu a souostroví Fidži, sídlí anglický guvernér, byli vzbouřenci z Viti-Levu vypuzeni a uprchli na ostrov Kandavu.

To se stalo před šesti lety. Do nejdelší smrti nezapomenu na peklo, které jsem prožil za rok, nežli mne vysvobodil prodej farmy! Neminulo týdne, aby moje farma nebyla přepadena členy sekty, zfanatizované až k šílenství. Byly to stálé boje, v nichž zahynulo mnoho lidí z mé farmy. Sekta nešetřila ani domorodce.

V tom roce jsem byl rozhodnut, že se vrátím do Čech,

Ale osud – dnes nevím, zdali dobrý, či zlý – rozhodl jinak, zástupce guvernéra mně při koupi farmy nabídl výměnu: malý ostrůvek asi šest kilometrů na východ od Kandavu v rozloze několika čtverečních kilometrů. Když jsem si jej prohlédl, byl jsem unesen: pravý ráj!

Všecka území souostroví Fidži jsou velmi úrodná a malebná. Větší ostrovy jsou sopečné a zvětralá láva je výbornou prstí; menší jsou korálové a kolem každého se vinou korálové útesy s pohádkově krásnými lagunami a atoly. Poskytují nevýslovně krásný pohled, ale tvoří také bezpečnou ochranu proti nájezdu nevíтанých člunů, jimž příboje a prudké mořské proudy znesnadňují přistání.

Zvláště můj nový domov, který jsem nazval latinským jménem PATRIA, česky VLAST, je jimi chráněn jako nedobytná tvrz. Jen jediný uzoučký záliv umožňuje přistání a ten lze lehkou ovládnout.

Podnebí je zde, jak víš, tropické, velmi zdravé; zimnice a jiné nakažlivé nemoci, jinak v tropech obvyklé, jsou zde neznámé.

Můj ostrov má krásné lesy a háje všech druhů palem, z nichž palma Kentia dosahuje výšky až třiceti metrů. Kromě datlí, kokosových ořechů a jiného tropického ovoce daří se na mých plantážích bavlníku, kávě, cukrové třtině, pomerančům, citronům, chininovníkům, kukuřici, tabáku, ananasům a

banánům, a v poslední době s úspěchem pěstují také čajovník. Na savanách se pasou stáda ovcí a angorských koz, krav a vepřů.

Tak je tomu dnes. Před pěti lety byl ostrov sice rájem, ale pustým, neobděláným.

Teď už jistě chápeš, proč jsem Ti nepsal: těch pět let bylo dobou úmorně práce a také – žalu! Moje dobrá žena zemřela před čtyřmi lety. Útrapy na Kandavu zničily její nervy, vyčerpaly sílu z těla i duše. Jsem tedy vdovec jako Ty, jemuž zlý osud předčasně vyrval věrnou družku života a matku Tvému jedinému synu Petrovi. Také moje jediná dceruška Vlasta osiřela. V tomto ohledu nás oba stihl stejně krutý osud.

Na své farmě zaměstnávám několik set dělníků, vesměs sice domorodců, ale zcivilizovaných. Zrušil jsem na svém ostrově otroctví, jinak na Fidži všeobecné. Zavedl jsem však železnou kázeň, která by se z evropského hlediska zdála diktátorskou, ale zde je nezbytná. Podařilo se mi úplně odstranit kanibalství, dokonce i proslulé „tabu“ – zvyk považovat osoby a věci dočasně i trvale za nedotknutelné.

V neděli dělám misionáře. Skoro všichni moji dělníci přijali již křesťanské zásady, což je jistě značný mravní úspěch.

Jediné, čím se moji domorodci neliší od svých druhů na ostrovech, je úbor: odívají se jen šátky a zástěrami z trávy a listí a zdobí se náhrdelníky a náramky ze zvířecích zubů, z mušlí a z pestrých ptáčích per. V tom však není třeba činit změnu, neboť zde vládne stále léto. Od května do října je sucho, pak nastane deštivé počasí, ale teplota se skoro nezmění.

A teď, můj drahý Jene, přicházím k pravému účelu svého dopisu:

Otec jezdil za nákupem drahokamů do Afriky, na Madagaskar a do Indie. Z Tvých dřívějších dopisů vím, že ses neodvážil k takové cestě, což je myslím chyba. Uznávám sice obtíže i nebezpečí takového cestování, ale myslím, že výtěžek je vynahradí. Víم přece, jaký zisk pro otce měla každá taková cesta. Ty ses na studiích naučil dobře franštině i angličtině. Proč by ses tedy nepokusil prospět svému závodu, zvláště když Tě zvů – k sobě?

Ano, milý Jene, zvů Tě k návštěvě mého ostrova. Úspěch Ti je zajištěn. Abych nebyl rozvláčný:

Na mém ostrově je kráter vyhaslé sopky. Je to sice malý vrch, ale jícen kráteru je nesmírně hluboký.

Spustil jsem se jednou pomocí lana do hloubky asi sta metrů. Vylovil jsem odtud překrásné krystaly ametystů, valounky karneolů, chrysoprasů a dokonce několik malých topasů. Ba v jednom úlomku lávy jsou dvě zrnka rubínů. Nijak mne to nepřekvapuje, neboť v kráteru vyhaslých sopek nejsou polodrahokamy i drahokamy vzácností.

Nechci Ti posílat svůj nález, ježto by se značně zdrazil dopravou a clem. Ale už cena těchto maličkostí Ti zaplatí cestovní výlohy. Přijmeš je ode mne

darem. Já je nepotřebuji, žiji v tak dobrých poměrech, že o toto zboží nemám zájmu.

Učiniš mi tu radost? Snažně Tě prosím! Neviděli jsme se již čtrnáct let a – mně se velmi stýská. Sám Tě navštívit nemohu, neboť farmu nemohu nechat bez dozoru. Nevěřím tak zcela duševní proměně svých dělníků, kteří jsou přes všecko – divoši. Mohl bych snadno po návratu najít farmu v sutinách.

Chceš-li mou radost korunovat, přivez se sebou Petra. Počítám, že je mu osmnáct let, Vlastička je mladší. Hovoří plynne česky, ježto s ní jinak nemluví. Zná však také anglicky a zdejší nářečí domorodců. Je to děvče, ale udatné a smělé jako kluk.

Chápeš, jakou radost by měla z návštěvy svého strýčka a bratrance? A Petr by Ti byl jistě také vděčen za výlet do tropických krajín, o nichž přece sní každý hoch.

Vlastičce zatím nic neřeknu. Nesmím v ní budít naději, její zklamání by pro ni bylo bolestné. Počkám na Tvé rozhodnutí. Splníš mou prosbu? Vyhovíš mému pozvání? Chci doufat a s napětím a touhou čekám na Tvou zprávu.

Vřele Tě líbá, drahý Jene, Tvůj bratr

Karel

Falta seděl strnule nad dopisem. Jako vždy, měla i teď jeho vyholená tvář kamenný výraz, z něhož by nikdo nevyčetl myšlenky, které mu vířily hlavou. Celý jeho zjev byl vzorem statného padesátníka a rozvážného muže.

Rozhodně je bratrovo pozvání lákavé. Ne snad proto, že by se setkal po čtrnácti letech s bratrem a poznal svou mladičkou neteř, Falta už dávno nebyl sentimentální a ztratil smysl pro rodinné vztahy. Všecky tyto city v jeho srdci odumřely, byly udušeny obchodními starostmi a životem.

Továrník Jan Falta měl vždy na zřeteli jen prospěch svého závodu, který byl celým jeho evangeliem, neboť ho živil.

Nelze však říci, že byl sobec. Naopak: Falta byl až úzkostlivě spravedlivý a dbalý své bezvadné pověsti charakterního muže a poctivého průmyslníka a jeho zaměstnanci byli zcela spokojeni se svým šéfem. Nejlépe to dosvědčovala řada starých pracovníků, kteří dosluhovali už z doby, kdy on sám u svého otce byl ještě jen jakýmsi ředitelem. Mezi nimi byl také dílovedoucí Žlábek a účetní Vališ.

Ti dva již také překročili padesátku a vedli vlastně závod. Byli tak zapracovaní, poctiví a věrní, že se na ně mohl úplně spolehnout.

Tato okolnost přispívala k rozhodnutí, aby přijal pozvání svého bratra. Nemusí mít starosti. Továrna jeho nepřítomností nijak netrpí, jako neutrpěla, když cestoval jeho otec v době, kdy on byl ještě na studiích.

Bude však potřebovat na cestu peníze. A mnoho. Celý kapitál. Nejen na cestovní výlohy, ale také k nákupu drahokamů, neboť se nemůže spokojit s

tím, o čem mu bratr píše. Taková cesta až na druhou půli světa musí nejen krýt vydání, ale přinést přiměřený zisk. Nenajde-li tedy dost zboží na Fidži, zastaví se na Madagaskaru a snad také v Indii. K tomu potřebuje nejméně sto tisíc.¹ A to ještě musí nakupovat jen u domorodců, kteří neznají rozdíl mezi pravými drahokamy a broušenými sklíčky, z nichž překrásně zhotovené „šperky“ jim dá výměnou. Ještě více získá, zaplatí-li domorodcům lacinými látkami a pestrými oděvy, nožíky, zrcátky, hračkami a jinými třetami, jak to činil jeho otec.

Fidžané věří v kouzla jako všichni divoši. Nuže, nakoupí laciné kouzelné předměty: eskamotérské věci, prskavky a ohňostroje.

Ale – sto tisíc!

Nu, vypůjčí si v bance. Banka mu neodřekne, vysvětlí-li jí účel půjčky. Vždyť je členem bankovního výboru, městské rady a zastává mnoho jiných čestných funkcí. O jeho peněžní tísní dosud veřejnost neví.

Ano, pojede! Nic neztratí, může jen získat. Konečně – je to jediné možné východisko, jediná naděje na záchranu závodu a existence jeho i zaměstnanců.

Falta uložil bratrův dopis do zásuvky stolu a odešel do banky.

Ředitel banky ho přijal vlídně a se zájmem vyslechl jeho žádost.

„Musím záležitost přednést na schůzi správní rady,“ řekl a s úsměvem dodal: „Mohu vám však už předem zaručit příznivý výsledek. Jsme přece ve spojení už za vašeho pana otce, a známe tedy dobře váš podnik. Víme také, promiňte mou upřímnost, o tísní vaší továrny: to je však přirozený důsledek všeobecné krize, jež je přechodná. Musím vám však také dát důtku, milý pane továrníku, že jste se už dříve neodhodlal k takovému nákupu. Vždyť jen takový způsob nakupování založil jmění vašeho otce.“

„Ano, uznávám to,“ přikývl Falta potěšen slibem ředitele, jehož slovo mělo u správní rady vždy rozhodující vliv. „A kdy se dovim výsledek?“

„Ještě dnes k večeru vám zatelefonuji,“

„A což... mohl bych snad... dostat více?“

„Hm... nesmíme přepínat... ale... kolik?“

„Sto padesát tisíc.“

„Hm-no, pokusím se,“ přikývl ředitel po krátkém přemýšlení.

Večer vyslechl Falta ředitelovu zprávu.

„Tak, pane továrníku, půjčka vám byla povolena. Celých sto padesát tisíc. Navštivte mne zítra, abychom vyřídili formality. Podepíšete nám dlužní úpis s prohlášením pro knihovní vklad a směnky, načež vám částku vyplatíme,“

¹ Pozn. redakce: Příběh se odehrává ve třicátých letech našeho století.

Druhého dne zaplatil Falta nejnaléhavější dluhy a zbytek, přes sto tisíc, mohl věnovat na svou cestu.

Bylo právě 1. července a Faltův syn, osmnáctiletý Petr, překvapil svého otce výborným školním vysvědčením z obchodní akademie.

Petr byl sličný hoch tělem i duší. Vzrostlé, štíhlé tělo ukazovalo, že se bude postavou podobat otci, kdežto jemné rysy v oválné tváři s upřímným otevřeným výrazem modrých očí a vlnité plavé vlasy byly zřejmě dědictvím po matce. Jeho povaha pak byla smíšeninou otcovy energie a obchodní čilosti a matčiny jemnosti a snivosti.

Petrova povaha však nebyla ještě nijak vyhraněna. Dosud dělal svému otci jen radost. Tu však kalil Petřův ne právě pevný zdravotní stav: hoch byl hubený a pobledlý. Snad to bylo jen rychlým vzrůstem, avšak lékař Faltovi doporučoval, aby dal syna na prázdniny někam, kde by užil lesů a vody. Nejlépe by bylo na pobřeží Adrie.

Falta uvažoval:

Má chlapce poslat samotného k moři, zatímco on bude na Fidži? Uváží-li výlohy s Petrovým pobytem v mořských lázních a naproti tomu bezplatné pohostinství u bratra, nebyl rozdíl v cestovním značný. Vezme-li Petra s sebou, bude spojeno dobré s užitečným, neboť účastní-li se hoch cesty, nabude cenných životních i obchodních zkušeností.

Podnebí na Fidži je velmi zdravé: Petrovi tělesně prospěje a zkušenostmi hoch také získá. Vždyť bude jednou jeho nástupcem, šéfem závodu!

Falta se rozhodl:

„Petře, udělals mi radost Chci se ti odměnit: pojeděš se mnou na Fidži.“

„Opravdu, tatínku? Na Fidži! Až na jižní polokouli!“ zajíkal se Petr blahem.

„Naprosto vážně, Petře. Připrav se, za týden odjedeme. Dej si ušít šaty z bílého surového hedvábí. Ostatní nakoupíme v Praze.“

ODJEZD

Z Trutnova vyjeli 10. července. Kromě osobních zavazadel vezli s sebou šest beden s rozmanitými předměty, které jistě vzbudí zájem a nadšení domorodců.

Falta neodpověděl svému bratru na jeho dopis. Jednak by jeho zpráva o příjezdu nedošla dříve než oni, a také proto, že chtěl svého bratra překvapit.

Téhož dne vyjeli z Prahy nočním rychlíkem, ačkoliv to byla Petrova první cesta do ciziny a on byl pochopitelně zvědavý na celní a pohraniční formality, nedočkal se jich. Usnul ve spacím voze, již když se blížili k Táboru, a probudil se až ve Štýrském Hradci, malebně rozloženém na obou březích řeky Mury.

Pak se nestačil Petr obdivovat úchvatné krásy Alp, které za Lublaní vystřídal Kras se svými proslulými nálevkovitými prohlubněmi a propastmi. V nich mizely v divokých peřejích a vodopádech potoky a řeky, jež se opodál opět objevily a tvořily hluboká jezírka, lemovaná balvany a rozeklanými, ostrými hroty zvětralého bílého vápence, v jehož jizvách se rděla pověstná červená hlína, terra rossa.

V bílých vápencovitých skalách se černaly jícny tajemných jeskyní a chodeb...

Úchvatný pohled byl často přerušen tunely, kterými se vlak řítí jakoby do útrob země.

Za soumraku sjížděli po skalnatém svahu k Terstu. Dříve než se vnořili do bloků městských domů, naskytl se Petrovi na chvíli pohled na ztemnělou hladinu moře, jejíž obzor splýval v dálce s nebeskou bání a jež se v září měsíce leskla jako hedvábí a mihotala jako roztavené stříbro.

Konečně vlak stanul pod kopulí nádraží a cestující se vyhrnuli na peron.

Také Falta se synem, provázeni nosiči, kteří se chopili jejich zavazadel, sestupovali do podchodu. Těsně před nimi kráčeli dva páni a jedna mladá dáma. Petr znal tuto elegantní trojici, neboť nasedla do téhož spacího vozu v Lublani.

Proud cestujících zvolna vystupoval po schodišti do vestibulu zdržován turniketem, kde jednotlivci odevzdávali jízdenky.

Konečně prošla trojice a za ní Falta s Petrem.

Ale vtom před nimi nastal rozruch.

Z obecnstva vystoupilo několik pánů v civilu, kteří obklopili trojici, ozval se tichý povel, jemuž následoval úzkostlivý výkřik mladé dámy a do zlostného zaklení vmísilo se cvaknutí pout. Dříve než se obecnstvo vzpamatovalo z překvapení, odváděli už detektivové dva spoutané elegány a jejich společníci k velikému krytému autu čekajícímu v podjezdu. V jeho vnitřku zmizela celá společnost a vůz ihned vyrazil vpřed.

„Co to bylo, tati?“ tázal se Petr.

„Podle všeho mezinárodní zločinci,“ odpověděl Falta.

„Jak je mohli poznat?“

„Milý hochu, v tom ohledu má policie na pomoc mnoho prostředků: telegraf, telefon, policejní rádio umožňují rychle upozornit cizinu a belinograf podá policii všech okolních států spolehlivou a dosti jasnou kopii fotografie. Snad provedli nějaký zločin v sousední Jugoslávii, odkud prchali do Itálie a netušili, že jsou stíháni. Zvláště v přístavních městech je mnoho mezinárodních šejdřů, kteří zde mají výbornou příležitost k úspěšné činnosti, ale zato je zde také policie velmi čilá a často se jí podaří skvělý lov,“ vypravoval Falta, zatímco je auto vezlo do hotelu.

Petr se ani nemohl dočkat rána. Hořel touhou spatřit moře, proslulý terstský přístav a loď, která je dopraví do dálného Orientu. Když se pak jeho touha konečně vyplnila, byla daleko překonána všechna jeho fantazie.

Za lesem vodních stožárů, seskupených v přístavu, mihotala se blankytně mořská hladina, na níž se tvořily stále se měnící stříbřité obrazce, plochy, křivky a závitnice. Tam, kde se nebeská bář skláněla k čáře nekonečného obzoru, pluly na lazurově modré hladině plachetnice jako běloskvoucí labutě; za obzorem pak vystupoval nad vodní čáru z jednoho bodu sloup dýmu, jako by tam z mořské hlubiny dýmala sopka. Záhy se však vynořil nad povrch komín a za ním trup parníku.

Opodál v odděleném přístavu kotvily dva válečné křižníky jako hroziví oceloví obři, plovoucí tvrže s věžemi a cimbuřimi, z nichž jako skácené komíny, zarudle se lesknoucí na slunci, čněly dlouhé hlavně děl.

Vedle těchto obrů vyčníval nad povrch oblý černý trup s věžičkou, nad níž se tyčila uzoučká roura, nahoře zobákovitě zahnutá; čelo tohoto tělesa vybíhalo v ostrou hranu. Petr pochopil, že je to ponorka a ta roura periskop, pátravé oko...

Ale nejmohutněji naň zapůsobilo, když u kamenného mola spatřil zaoceánskou loď připoutanou silnými lany. V první chvíli myslil, že je to továrna postavená u kamenné hráze, daleko vybihající do moře. Z dvou komínů stoupaly k obloze šedé sloupy dýmu a v čele bílého trupu skvěl se zlatý nápis: ROMA.

Podle plavebních lístků, které obdrželi z cestovní kanceláře, Petr věděl, že tenhle nádherný obr bude na dobu téměř šesti týdnů jejich domovem. Podle jízdního řádu vypluje Roma už dnes.

Na molu bylo živo. Proud cestujících se hrnul k lodi a po schůdkách vystupoval na palubu, kam také konečně vystoupili Falta s Petrem. Kráčeli dlouhou chodbou podél řady číslovaných dveří, až jim konečně steward ukázal kabinu, která se podobala té, jakou měli v železničním spacím voze. Měla dvě